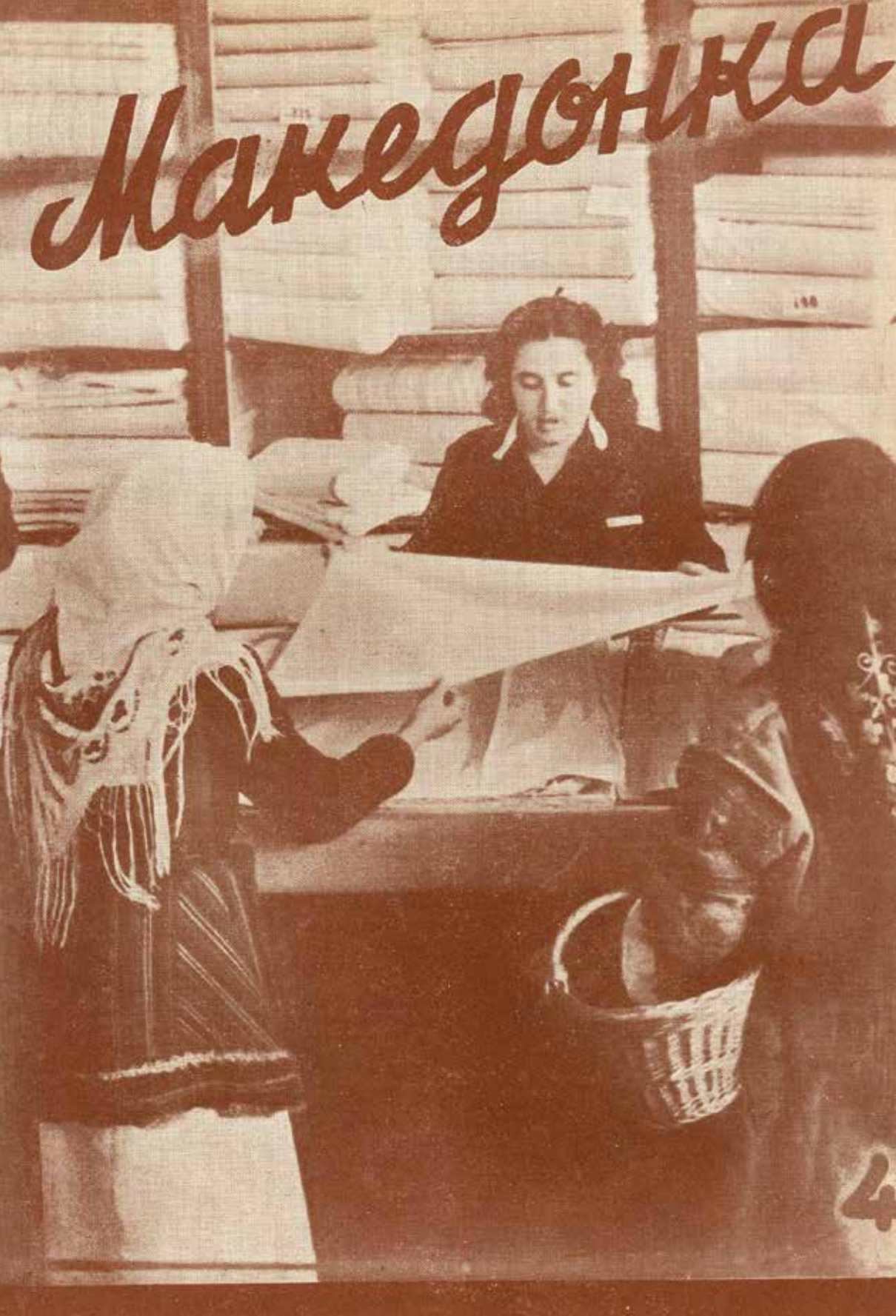

Македонка





ПРИЛОЗИ

1. Периодичност

2. Биографии
на уредничките
на списанието
„Македонка“

Прилог 1.

Македонка – Орган на АФЖ

Периодичност (1944-1952)

Година 1:

Уредник Веселинка Малинска

1. Год. 1, бр. 1 (ноември 1944)
2. Год. 1, бр. 2 (декември 1944)

Година 2:

Уредник Веселинка Малинска

3. Год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945)
4. Год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945)
5. Год. 2, бр. 7 (мај 1945)
6. Год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945)
7. Год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945)
8. Год. 2, бр. 12-13 (октомври-ноември 1945)
9. Год. 2, бр. 14 (декември 1945)

Година 3:

Уредник Веселинка Малинска

10. Год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946)
11. Год. 3, бр. 17-18 (март-април 1946)
12. Год. 3, бр. 19 (мај 1946)
13. Год. 3, бр. 20 (јуни 1946)
14. Год. 3, бр. 21-22 (јули-август 1946)
15. Год. 3, бр. 23 (септември 1946)
16. Год. 3, бр. 24 (октомври 1946)
17. Год. 3, бр. 25 (ноември 1946)
18. Год. 3, бр. 26 (декември 1946)

Година 4:

Уреднички Веселинка Малинска (до бр. 35);
Вера Николова (од бр. 36-37)

19. Год. 4, бр. 27 (јануари 1947)
20. Год. 4, бр. 28 (февруари 1947)
21. Год. 4, бр. 29 (март 1947)
22. Год. 4, бр. 30-31 (април-мај 1947)
23. Год. 4, бр. 32 (јуни 1947)
24. Год. 4, бр. 33-34 (јули-август 1947)
25. Год. 4, бр. 35 (септември 1947)
26. Год. 4, бр. 36-37 (октомври-ноември 1947)
27. Год. 4, бр. 38 (декември 1947)

Година 5:

Главен уредник Вера Николова

28. Год. 5, бр. 39 (јануари 1948)
29. Год. 5, бр. 40-41 (февруари-март 1948)
30. Год. 5, бр. 42 (април 1948)

31. Год. 5, бр. 43 (мај 1948)
32. Год. 5, бр. 44 (јуни 1948)
33. Год. 5, бр. 45 (јули 1948)
34. Год. 5, бр. 46-47 (август-септември 1948)
35. Год. 5, бр. 48 (октомври 1948)
36. Год. 5, бр. 49-50 (ноември-декември 1948)
37. Год. 5, бр. 51 (1949)
38. Год. 5, бр. 52 (1949)
39. Год. 5, бр. 53-54 (1949)
40. Год. 5, бр. 55 (1949)
41. Год. 5, бр. 56 (1949)
42. Год. 5, бр. 57 (1949)
43. Год. 5, бр. 58 (1949)
44. Год. 5, бр. 59 (1949)
45. Год. 5, бр. 60 (1949)
46. Год. 5, бр. 61 (1949)

Година 6:

Главен уредник Вера Николова, Благојка Демниева

47. Год. 6, бр. 62 (1950)
48. Год. 6, бр. 63 (февруари 1950)
49. Год. 6, бр. 64 (март 1950)
50. Год. 6, бр. 65 (април 1950)
51. Год. 6, бр. 66 (мај 1951)
52. Год. 6, бр. 67 (јуни 1950)
53. Год. 6, бр. 68 (јули 1950)
54. Год. 6, бр. 69 (август 1950)
55. Год. 6, бр. 70-71 (септември-октомври 1950) – главен уредник Благојка Демниева
56. Год. 6, бр. 72 (ноември 1950)
57. Год. 6, бр. 73 (декември 1950)

Година 7:

Уредник Благојка Демниева

58. Год. 7, бр. 74 (јануари 1951)
59. Год. 7, бр. 75 (февруари 1951)
60. Год. 7, бр. 76 (март 1951)
61. Год. 7, бр. 77 (април 1951)
62. Год. 7, бр. 78 (мај 1951)
63. Год. 7, бр. 79 (јуни 1951)
64. Год. 7, бр. 80 (јули 1951)
65. Год. 7, бр. 81-82 (август-септември 1951)

Година 8:

Уредник Лилјана Манева

66. Год. 8, бр. 83 (декември 1952)

Прилог 2

Биографии на уредничките на списанието „Македонка"

Во овој прилог ги издвојуваме биографиите на главните уреднички на списанието „Македонка", придружени со библиографски белешки, за нив како авторки на содржини на списанието, во периодот на вршење на функцијата „главна уредничка" и надвор од него, т.е. библиографски избор од нивното авторство од целокупниот фонд на списанието „Македонка". Во текот на истражувањето, забележавме потреба од вклучување на уште еден истражувачки (помошен) процес, кој методолошки го нарековме „преиспитување на биографиите низ библиографиите" или наоѓање и споредување на различни извори и документи што откриваат нови податоци за ставовите на жените како учеснички во политички и историски процеси, низ анализа на нивното авторство на различни содржини. Секако, во овој зборник би сакале првенствено да ја претставиме таа истражувачка насока, за чие целосно развивање би биле потребни нови, пообемни истражувања. Еден предизвик во оваа насока е токму заборавот кон авторите и авторките од социјалистичкиот период воопшто и заборавот кон жените од македонската модерна историја конкретно, токму заради предзнакот на социјализмот и главно табуизираните или методолошки неоформени наративи за овој дел од историјата од националното мина-

то. Така, за некои од овие профилични авторки не бевме во можност да најдеме целосни биографски податоци ниту фотографии, иако иронично – поголем дел од професионалниот живот тие биле дел од медиумите, политичката, културната сцена, т.е. дел од јавноста. Сметаме дека био-библиографиите на уредничките на „Македонка“ би послужиле како образец, кој не само што ја исполнува својата првенствена цел – да информира за главните и извршни лица зад „Македонка“ туку и да посочи кон местата и изворите за понатамошна анализа. Овие истражувања можат да разјаснат повеќе околу факторите што спречувале, односно поттикнувале факторизација на жените или нивното политичко учество во периодот во кој живееле.

1. ВЕСЕЛИНКА МАЛИНСКА



Веселинка Малинска

Веселинка Малинска (Куманово, 1917 – Скопје, 1987) комунистка, партизанка и политичарка, како и една од најистакнатите учеснички во НОБ и АСНОМ, а потоа и во АФЖ. Носителка е на Партизанска споменица 1941 и други југословенски одликувања – Орден на заслуги за народот со златна ѕвезда и Орден на братството и единството со сребрена ѕвезда. Нејзиниот политички ангажман почнува низ активизмот во СКОЈ и низ различни партиски функции во рамките на КПЈ, на територијата на Куманово и Скопје, во триесеттите години. Во Втората светска војна, како дел од партизанското движење, била задолжена за главните курирски функции помеѓу покраинските комитети на српските партизански одреди. До 1945 г. таа станува секретарка на Месниот комитет на КПЈ во Скопје, борка во Вториот скопски партизански одред, задолжена за агитпроп при Главниот штаб на НОВ и ПОМ. До крајот на војната таа била кандидатка за член на ЦК на КПМ, избрана делегатка на АВНОЈ, членка на Главниот одбор на Народноослободителниот фронт, делегатка и втора секретарка на работното Претседателство на Првото заседание на АСНОМ, како и референтка на Поверенството за информации. По ослободувањето станала секретарка на Главниот од-

бор на АФЖ за Македонија. Во социјалистичка Македонија, по војната, Малинска изградила профилична политичка кариера и имала раководни функции во институции од сферата на културата и медиумите. Била уредничка на неколку важни медиуми за новата држава: партиските воено-повоени весници „Весник“ и „Илинденски пат“; и на неколку броја од весникот „Нова Македонија“; директорка на Радио Скопје (од 1 април 1952 до 25 ноември 1961), претседател на Здружението на новинарите на Македонија, член на Универзитетскиот совет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Како политичарка, учествувала во значајни историски настани на локално и регионално ниво. За време на војната била блиска соработничка на Тито за време на партизанските диверзии во Ужице (1941); била делегат на АСНОМ; предводничка на АФЖ и членка во советите на високите државни органи.

Малинска била првата главна уредничка на списанието и воедно имала „најдолг стаж“ на таа позиција [год. 1, бр. 1 (ноември 1944) до год. 4, бр. 35 (септември 1947)]. Во овој период, списанието „Македонка“ постепено преминало од повоен орган на жените приклучени во антифашистичката борба, до политичко гласило што агитирало за вклучување на жените во сите сфери на општествениот живот, со диверзитет на текстуални и илустрирани содржини. По завршувањето на нејзината функција како уредничка, Малинска останала редовна авторка и соработничка на списанието, особено како авторка на текстови со политичка анализа на политиките за семејството и политичкото учество на жените.

7 Ноември / Веселинка Малинска. // год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 3 .

Да го зајакнеме Антифашистичкиот фронт на жените на Македонија / Веселинка Малинска. // год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 9-10.

Пазањето на братството и единството на нашите народи, тражи од нас поголемо политичко просветување / Веселинка Малинска. // год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 1-2.

8 март 1945 година во Македонија / Веселинка Малинска. // год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 8-10.

Избори за народна скупштина – важен настан за животот на нашите народи / Веселинка Малинска. // год. 6, бр. 64 (март 1950), стр. 1-2.

За новиот лик на семејството кај нас / Веселинка Малинска. // год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 8.

2. ВЕРА НИКОЛОВА



Вера Николова била комунистичка активистка, дел од партизанското движење и активна членка на АФЖ. Во повоениот период, кариерно се остварила во областа на медиумите, културата и образованието. Била редовна соработничка и авторка во списанието „Македонка“ од неговиот почеток, а подоцна соработувала и со редакцијата на „Просветена жена“. Нејзиниот животен и професионален пат по војната е синоним за поимот „општествен работник“, кој се користел во социјализмот за културни и образовни работници кои активно се вклучувале во повеќе области, како новинарство, публицистика, литература и локален активизам во рамките на социјалистичките организации. Како активистка на АФЖ била редовна колумнистка и новинарка во женските списанија, особено на теми поврзани со просветата; Николова била главна уредничка на списанието „Македонка“ во периодот од 1947 до 1950 [год. 4, бр. 36-37 (октомври-ноември 1947) до год. 6, бр. 69 (август 1950)]. Во овој период, пораките на списанието биле главно фокусирани на важноста на вклучувањето на жените во планската економија (Петгодишниот план) и активирањето на жената во економијата.

Во Брвеничката трудова кооперација / Вера Николова. // год. 3, бр. 23 (септември 1946), стр. 8.

Како да ја спроведеме просветната работа на селото през летото / Вера Николова. // год. 3, бр. 21-22 (јули-август 1946), стр. 16.

Да им овозможиме на сите деца редовно да одат во школо / Вера Николова. // год. 3, бр. 25 (ноември 1946), стр. 5.

Организацијата на АФЖ во просветувањето на жените / Вера Николова // год. 6, бр. 67 (јуни 1950), стр. 6-7.

На далечен пат / Вера Николова. // год. 7, бр. 77 (април 1951), стр. 1-4.

3. БЛАГОЈКА ДЕМИНИЕВА-КУЗМАНОВСКА

Благојка Демниева-Кузмановска (Велес, 1920 – Скопје, 1999) била учесничка во НОБ и просветна работничка. Во 1940 година, за време на нејзините студии во Белград, станала активистка на КПЈ. Во 1941 година, се активирала во СКОЈ, во нејзиниот роден град Велес. За време на Втората светска војна, заради нејзината вклученост во комунистичката партија била политичка затвореничка во Бугарија. Во 1944 година, по ослободувањето од интернација во женски логор, се вклучила на велешките партизански единици, била член Првиот областен комитет на КПМ. Нејзини сеќавања од военото искуство се објавени во 1981 година, во книгата *Оковани во прангѝ: сеќавање на политички затвореници, интернирци и депортирци – припадници на НОВ и револуцијата на Македонија, кои во Втората светска војна беа во затворите и логорите под бугарска фашистичка окупација зборник*. По војната била активна во општествениот и политичкиот живот. Во 1964 година имала раководна функција во Педагошката академија во Скопје, а исто така била директорка на Вишата школа за социјални работници во Скопје. Во однос на активизмот за еманципација на жените, била меѓу првите членки на Главниот одбор на АФЖ на Македонија и редовна соработничка на списанието „Македонка“ и „Просветена жена“. Била главна уредничка во периодот 1950-1951 година [год. 6, бр. 70-71 (септември-октомври 1950) до год. 7, бр. 81-82 (август-септември 1951)]. Овој период бил пресвртен за списанието, со оглед на тенденциите на преклопување на активностите на АФЖ со другите организации на НФ и, на крајот, самото паузирање на издавањето на списанието во 1951 година.

> Младината на Македонија ја прослави светската недела на младите / Благојка Демниева. // год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 25.
>
> Пред осмомартовското натпреварување / Блага Демниева. // год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 7.

4. ЛИЛЈАНА МАНЕВА САВЕЛИЌ



Лилјана Манева Савелиќ (Скопје, 1917 – Скопје, 2012) била комунистичка активистка, учесничка во НОБ и социјалистичка политичарка. Се стекнала со гимназиско образование во Скопје, а високото образование го стекнала во Белград и на Филозофскиот факултет во Скопје. Во четириесеттите години се вклучила во редовите на СКОЈ и КПЈ. За време на Втората светска војна, како комунистичка активистка била интернирана во Бугарија. По враќањето на македонска територија, кон крајот на 1943 година, почнала нејзината политичка кариера, најпрвин како политички комесар на партизанскиот баталјон „Јордан Николов“ и во Третата македонска народноослободителна ударна бригада. Понатаму вршела други политички функции во партизанските органи. По ослободувањето била секретар на Околискиот и на Окружниот комитет на КПМ во Скопје, помошник во амбасадата на ФНРЈ во Софија, заменик-министер за земјоделство, републички и сојузен пратеник, секретар на Советот за народно здравје на НРМ, член на ЦК и на Организационо-политичкиот секретаријат на ЦК на СКМ. Таа била значајна политичка фигура во АФЖ. Била претседател на Главниот одбор на АФЖ за Македонија, уреднич-

ка на последниот број на списанието „Македонка“ [год. 8, бр. 83 (декември 1952)], а потоа уредничка и на списанието-наследник „Просветена жена“. Со реформирањето на АФЖ во СЖД, била член на Главниот одбор на СЖД на Југославија. Заради нејзината позиција во високата политика, била раководителка и на поголемите институции во социјалистичкиот период: претседател на Одборот за внатрешна политика на Општествено-политичкиот совет на Сојузното собрание, главен уредник на Радио Скопје и прв директор на Македонската телевизија (назначена на 1 јуни 1962). Носителка е на Партизанска споменица 1941.

За живот светел красен и чис... / Љиљана Савељић. // год. 1, бр. 1, стр. 4.

13 и 15 јуни 1944 – два паметни дена на Третата бригада / Лилјана Савелич. // год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 10-11.

Земјата на тије који ја обработујат / Л. Савелић. // год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 7.

На свеченоста на првите описменети курсистки на Првиот реон на Скопје: повеќе од 55 курсистки добија сведителства за успешно описменување / Л. М. // год. 5, бр. 40-41 (февруари-март 1948), стр. 10.

Чекориме смело (АФЖ од Егејска Македонија) / Љ. Манева. // год. 5, бр. 45 (јули 1948), стр. 7.

Борба на Црноок – Фрагмент од Мајската офанзива 1944 / Л. Манева. // год. 6, бр. 70-71 (септември-октомври 1950), стр. 2-3.

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

АВНОЈ – Антифашистичко веќе на народното ослободување на Југославија

АСНОМ – Антифашистичко собрание на народното ослободување на Македонија

АФЖ – Антифашистички фронт на жените

АФЖЈ – Антифашистички фронт на жените на Југославија

ГО – Главен одбор

ДФМ – Демократска Федеративна Македонија

КП – Комунистичка партија

КП-МК; КПМ – Комунистичка партија на Македонија

КПЈ – Комунистичка партија на Југославија

НОБ – Народноослободителна борба

НОВ – Народноослободителна војска

НОВМ – Народноослободителна војска на Македонија

НОМС – Народноослободителен младински сојуз

НФ – Народен фронт

НРМ – Народна Република Македонија

СЖД – Сојуз на женските друштва

СКМ – Сојуз на комунистите на Македонија

СКОЈ – Сојуз на комунистичката (о)младина на Југославија

СССР – Сојуз на Советските Социјалистички Републики

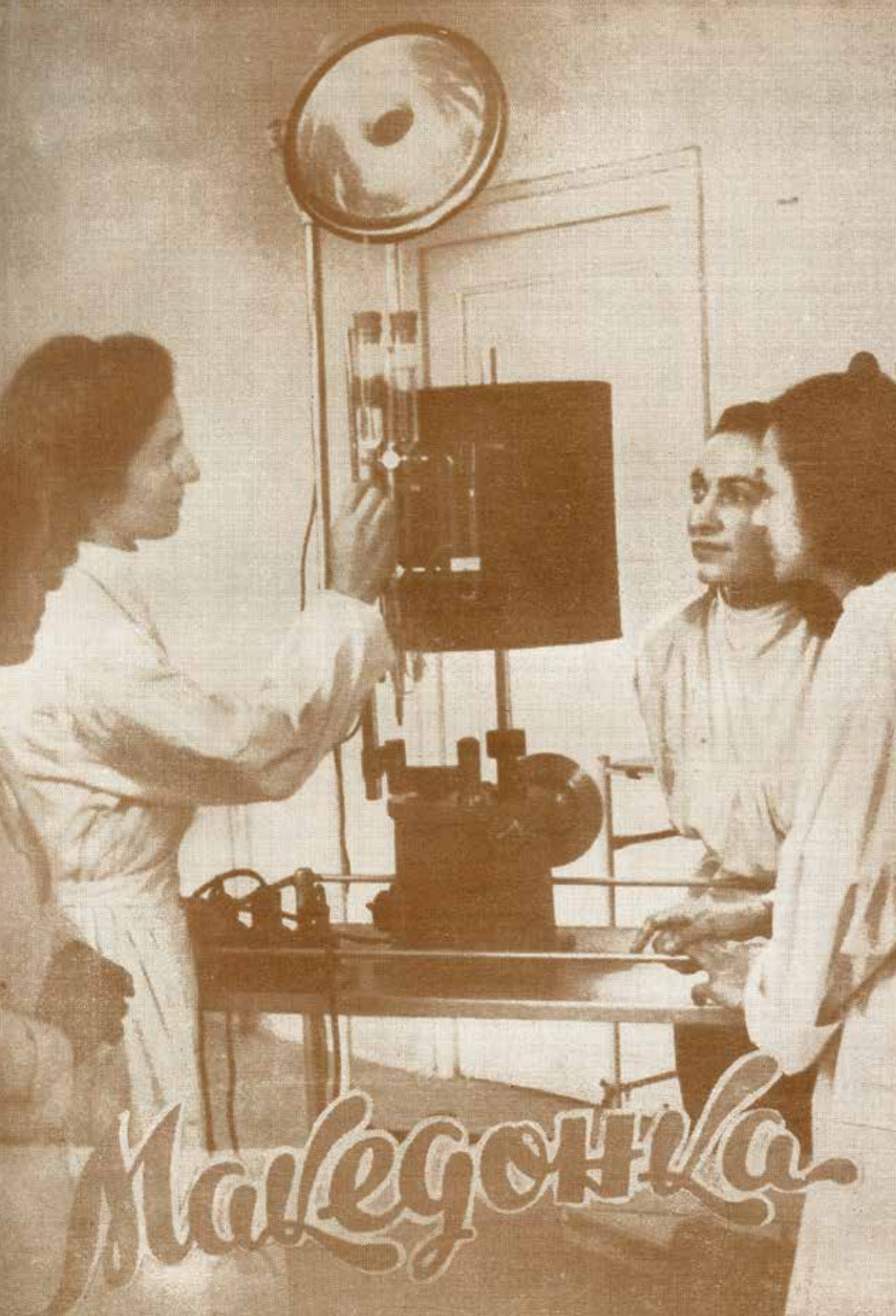
СФРЈ – Социјалистичка Федеративна Република Југославија

СФ-СН – Смрт на фашизмот - слобода на народот

ФНРЈ – Федеративна Народна Република Југославија

ЦК – Централен комитет

КОРИСТЕНИ ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА


Malegonka

ПРЕДГОВОР (ИВАНА ПАНТЕЛИЌ)

Извори:

Archives of Yugoslavia, Fond: Antifašistički front žena Jugoslavije

Периодика:

Žena danas

Zora

Partijska izgradnja

Литература:

Barać, Stanislava. 2020. Feminističko oplemenjivanje socijalne literature (od 30-ih godina do 50-ih godina 20. veka), *Antroplogija* 20, 1: 189-211.

Batinić, Jelena. 2015. *Women and Yugoslav Partisans, A History of World War II Resistance.* Cambridge: Cambridge University Press.

Božinović, Neda. 1996. *Žensko pitanje u Srbiji u 19. i 20. veku*. Beograd: Feministička 94.

Broz, Josip, Tito. 1978. Iz govora na Trećem kongresu AFŽJ-a, *Žena u revoluciji*, Sarajevo: Svjetlost.

Jancar-Webster, Barbara. 1990. *Women and Revolution in Yugoslavia 1941-1945*. Denver, Colorado: Arden Press.

Majstorović, Danijela. 2018. "The creation of new Yugoslav women – emancipatory elements of media discourse from the end of World War II". In *The Lost Revolution, Women's Antifascist Front Between Myth and Forgeting,* edited by Andrea Dugandžić and Tijana Okić, 88-120. Sarajevo: Crvena.

Pantelić, Ivana. 2011. *Partizanke kao građanke*, *Društvena emancipacija partizanki 1945-1953*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, Evoluta.

Simić, Ivan. 2016." Soviet Influences on Yugoslav Gender Policies 1945-1955", PhD Thesis. University College London.

Sklevicky, Lydia. 1996. *Konji, žene, ratovi*. Zagreb: Duga.

Stanišić, Mirjana. 2003. "Društveni položaj žene u Srbiji (1944-1955)". Unpublished MA Thesis, defended at the Faculty of Philosophy, University of Belgrade.

ВОВЕД
(ИВАНА ХАЏИЕВСКА И ЈАНА КОЦЕВСКА)

Извори:

Ивановски, Васил. „Првиот наш слободен лист“, *Нова Македонија*, год. 1, бр. 1 (29 октомври 1944), стр. 1.

Малинска, Веселинка. „Да го зајакнеме Антифашистичкиот фронт на жените на Македонија“, *Македонка*, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 9-10.

Николова, Вера. „Улогата и проблемите на списанието Македонка од 1946 – 1951 година“, *Просветена жена*, год. 20, бр. 11, 1964, стр. 3.

„Првиот број“, *Просветена жена*, год. 9, бр. 1-2 (1955), стр. 1-2.

Т. П., „Како е отпечатен првиот број на ’Македонка‘ пред Петнаесет години“, *Просветена жена*, бр. 12 (1959), стр. 12-13.

„Четиринаесет години од излегувањето на списанието „Македонка“ – „Просветена жена“, *Просветена жена*, год. 13, бр. 11-12 (1958), стр. 3.

Литература:

Burcar, Lilijana. 2020. *Restauracija kapitalizma: repatrijarhalizacija društva*, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku i Centar za ženske studije.

Dugandžić, Andreja and Tijana Okić (ed). 2018. *The lost revolution – Women's Antifascist Front between myth and forgetting*. Sarajevo: Crvena.

Jambrešić Kirin, Renata. 2009. “Rodni aspekti socijalističke politike pamćenja Drugoga svjetskog rata”. In: *Kultura sjećanja: 1945*, edited by Sulejman Bosto and Tihomir Cipek, 59-82. Zagreb Disput.

Kolaric, Ana. 2021. *Periodika u feministickoj ucionici. Casopis Zenski pokret (1920-1938) i studije knizevnosti*, Beograd: Fabrika knjiga.

Petrović, Tanja. 2021. “When Che Guevara Visited Yugoslavia: On Possibilities of Remembering in the Aftermath of the Yugoslav Socialist Project”. In *Cultures and Politics of Remembrance: Southeast European and Balkan Perspectives*, edited by Naum Trajanovski, Petar Todorov, Biljana Volchevska and Ljupcho S. Risteski, 41-52. Skopje: forumZFD.

Slapšak, Svetlana. 2007. “Strategije zaborava i rod”. Danas, 21.02.2007: https://www.danas.rs/kultura/strategije-zaborava-i-rod/.

Stojaković, Gordana. 2013. *Rodna perspektiva u novinama Antifašističkog fronta žena: 1945 – 1953*. Novi Sad: Zavod za ravnopravnost polova.

Весковиќ-Вангели, Вера. 1982. *Жената во револуцијата на Македонија, Жената во револуцијата на Македонија: 1941-1945*, Скопје: Институт за национална историја.

Весковиќ-Вангели, Вера и Мане Маневски. 1985. *Осми март и најредното движење на жените во Македонија (1939-1945)*. Скопје: Архив на Македонија.

Весковиќ-Вангели, Вера и Марија Јовановиќ. 1976. *Зборник на документи за учеството на жените од Македонија во народноослободителната војна и револуцијата: 1941-1945*. Скопје: Институт за национална историја.

Весковиќ-Вангели, Вера. 1982. *Жената во револуцијата на Македонија: 1941-1945*. Скопје: Институт за национална историја.

Весковиќ-Вангели, Вера. 1994. *Антифашистичкиот фронт на жените на Македонија: (1943-1945). Зборник на документи*, ур. Вера Весковиќ-Вангели. Скопје: Организација на жените на Македонија, Одбор за одбележување 50 години на АФЖ; Глобус.

Видоески, Божо. 1950. „Јазикот во локалниот печат". Во: *Билтен на Катедрата за јужнословенски јазици при Филолошкиот факултет во Скопје* 1, 2 (февруари): 25-32.

Диби, Жорж и Мишел Перо. 2018. „Пишувањето историја на жените". Во: *Историјата на жените на Западот т. 5: Кон културниот идентитет на дваесеттиот век*, ур. Франсоаз Тебо, VII-VIII. Скопје: Филозофски факултет.

Инадески, Митре. 1961. *Илегалните техники во Македонија во Народноослободителната војна*. Скопје: Култура.

Кироков, Никола. 1981. *Илегалниот печат во Велес (1941-1942 година)*. Тетово: Центар за информирање и издавачка дејност – „Полог".

Мијаковска, Марина. 2020. „Одгласот на македонската жена во ретката периодика". Во *Библиотекарство*, вол. 36, бр. 1-2: 90-95.

Младеновска, Ирена и Валентина Стаменковиќ. 2020. *Од домаќинка до државник. Родови перспективи во новата македонска историја*. Скопје: ФорумЗФД; Асоцијација на историчарите на Македонија.

Мокров, Боро. 1980. *Развојот на македонскиот печат и новинарство: (од првите почетоци до 1945 година)*. Скопје: Здружение на новинарите на Македонија; Комунист.

Стерјовски, Александар. 1986. „Битолската издавачка и публицистичка дејност по ослободувањето (1944-1954 г.)". Во: *Развиток* 24, 1 (јануари): 80-94.

ФЕМоар: страв од феминизам? Едукација и акција за промоција на женските права. 2016. Скопје: Здружение на граѓани за промоција на женската активност Тиииит!Инк.

Хаџиевска, Ивана и Јана Коцевска. 2021. „Вовед“. Во: *Архиви на невидливите: Жените во печатот од Вардарска Македонија помеѓу двете светски војни*, ур. Ивана Хаџиевска и Јана Коцевска, 19-32. Скопје: Центар за истражување на национализмот и културата.

Хаџиевска, Ивана, Ивана Драгшиќ и Јана Коцевска. 2021. *Нашиот пат: 25 женски приказни од историјата.* Скопје: Тиииит!Инк.

Хаџиевска, Ивана. 2019. *Македонка меѓу мит и рудиментација, оглед кон „Македонка – Орган на АФЖ“*. [Достапно онлајн: https://independent.academia.edu/IvanaHadjievska, последно пристапено на 3 август 2022].

Хаџиевска, Ивана. 2021. „Жените во историографијата на проф. д-р Вера Весковиќ-Вангели: тематска библиографија“. Во: *Револуција: списание за теорија и историја на марксизмот*, бр. 4: 24-27.

ПОЛИТИЧКА ИСТОРИЈА (ИВАНА ХАЏИЕВСКА)

Извори од списанието „Македонка“:

Абаџиев, Георги. „Сребра Комитката“, год. 7, бр. 81-82 (август-септември 1951), стр. 1-2.

Апостолова, Султана. „За поголема просвета на нашата селанка“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 8.

Ацева, Вера. „Да вклучиме што повеќе жени во производството“, год. 4, бр. 32 (јуни 1947), стр. 1-2.

Ацева, Вера. „Нашата жена ќе стори се да 1947 биди година на уште поголеми постиженија на нашата земја“, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 6.

Б. Б., „Ангелина Михаилова – претседател на работничкиот совет на фабриката за производство на цигари во Скопје“, год. 6, бр. 69 (август 1950), стр. 8-9.

Б. Б., „Богданка Георгиевска – од обична работничка прерасна во добар раководител на ферментационите заводи во Скопје“, год. 6, бр. 68 (јули 1950), стр. 10.

Битољану, Кочо. „Борбата против шпекулата“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 10.

Богданова-Икономова, Нада. „Жените во Скопска Црна Гора“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 11-12.

Богданова, Нада. „Буковската шума ни прикажуе“, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 12-13.

Богданова, Нада. „Донесен е Уставот на НР Македонија“, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 4.

Гјорговска, Р. „Женски работнилници за домашна изработка“, год. 4, бр. 35 (септември 1947), стр. 6.

Да ги вложиме сите напори за да ги издигнеме нашите деца во духот на светлите принципи за кои се борат нашите народи, год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр. 15-17.

Да ги предадеме сите одвишоци жито на државата – така ќе ги спречеме шпекулантите да го ограбуваат селото!, год. 4, бр. 32 (јуни 1947), стр. 4.

Да живее 8 март – борбениот празник на сите жени, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 24.

Демниева, Благојка. „Некои резултати од првомајското натпреварување“, год. 3, бр. 19 (мај 1946), стр. 4-5.

Денешните задачи на АФЖ во Македонија – Од рефератот на другарката Веселинка Малинска, год. 1, бр. 2 (декември 1944), стр. 16-19.

Дивна. „Селанките од Умово дадоа 70 рала чорапи“, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 13.

Динев, Ангел. „Жените во Илинденската епопеја“, год. 6, бр. 69 (август 1950), стр. 1-2.

До читателките на Македонка, год. 8, бр. 83 (декември 1952), *sp.*

Драгутиновиќ, Ангелина. „Трактористка Милица Христова“, бр. 18 (мај 1946), стр. 6.

Заклучоци од Седмиот пленум на Главниот одбор на АФЖ од Македонија, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 5, 19.

Извадок од членакот на Митра Митровиќ: Што дава петгодишниот план на жените и што тражи од нив, год. 4, бр. 35 (септември 1947), стр. 8.

Јованова, Ленче. „Првите слободни избори во Македонија“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 1-2.

К. Н., „Ленче“, год. 5, бр. 46-47 (август-септември 1948), стр. 11-12.

Левкова, Љ. „Жените во македонското национално-ослободително движење пред и во Илинденското востание“, год. 5, бр. 45 (јули 1948), стр. 3.

Малинска, Веселинка. „8 март 1945 година во Македонија“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 8-10.

Малинска, Веселинка. „За новиот лик на семејството кај нас“, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 8.

Малинска, Веселинка. „Пазањето на братството и единството на нашите народи, тражи од нас поголемо политичко просветување“, год. 2, бр. 3-4 (1945), стр. 1-2.

Мајки, жени и сестри од Македонија: работнички, селанки, домаќинки и чиновнички, и жени од малцинствата (Турчинки, Албанки, Влаинки, Циганки), год. 2, бр. 12-13 (октомври-ноември 1945), стр. 1-2.

Михајловиќ, Злата. „2.000 кебиња за градежните работници“, год. 5, бр. 55 (1949), стр. 14-15.

Миљовска, Деса. „Пред првиот Конгрес на АФЖ Македонија“, год. 3, бр. 19 (мај 1946), стр. 7.

Народен херој – Радојка Лакиќ, год. 7, бр. 80 (јули 1951), стр. 3-4.

Нашиот пат, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 1-3.

Нашите задачи, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 1-2.

Нивната крв е нашата клетва!, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 13.

Ние ја градиме нашата татковина, год. 2, бр. 14 (декември 1945), стр. 22-24.

Ние ја зацврстуваме нашата рамноправност низ обновата и изградбата на нашата држава, год. 3, бр. 18 (мај 1946), стр. 14-15.

Низ нашата земја: проблеми на аналфабетските курсеви во Прилеп. Извештај од конференција на АФЖ Прилеп – за успесите и неуспесите од 1945 година, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 5.

Николова, Вера. Пред Вториот конгрес на АФЖ Југославија, год. 4, бр. 38 (декември 1947), стр. 1.

Оровчанец, Т. „Жени Македонки и Илинден 1903“, год. 7, бр. 81-82 (август-септември 1951), стр. 4-5.

Панева, Антигона. „За политичкото издигнување на жената“, год. 2, бр. 12-13 (октомври-ноември 1945), стр. 17.

Пленарен состанок на Главниот одбор на АФЖ Македонија, год. 4, бр. 38 (декември 1947), стр. 2.

Положајот и улогата на жената во нова Југославија (Дел од рефератот на другарот Тито) – Од Шестиот конгрес на СКЈ, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 1-2.

Положбата на жената во бракот во минатото и сега, год. 7, бр. 78 (мај 1951), стр. 5-6.

Правно советувалиште: Ние прашуваме за нашите права, год. 7, бр. 80 (јули 1951), стр. 5, 11.

Прашања и одговори: од тешкотиите на жените на АФЖ на терен, год. 5, бр. 59 (1949), стр. 7.

Пред осмомартовското натпреварување, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 7.

Проглас на Главниот одбор на АФЖ по повод изборите за народни одбори од 24.03.1947, год. 4, бр. 29 (март 1947), стр. 1.

Резолуција на основните наредни задачи на КП на Македонија за АФЖ, год. 5, бр. 49-50 (ноември-декември 1948), стр. 2.

Савељић, Љиљана. „За живот светел красен и чис...“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 4.

Седми пленум на Главниот одбор на АФЖ на Македонија. Нашата работа и нашите задачи, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 3-4.

Со новата уредба на сојузната влада им се дозволува на вработените жени правилно одгледување на децата, год. 5, бр. 55 (1949), стр. 3.

Теохарева, Невена. „Виденка“, год. 5, бр. 40-41 (февруари-март 1948), стр. 14-15.

Теохарева, Невена. „Голема желба имав да работам во фабрика – зборуе Перса Стојановска“, год. 5, бр. 40-41 (февруари-март 1948), стр. 16.

Теохарева, Невена. „Од овчарка – електричен варилец“, год. 6, бр. 53-54 (1949), стр. 10-11.

Теохарева, Невена. „Шефка стана механичар“, год. 5, бр. 42 (април 1948), стр. 5-6.

Топаловски, Илија М. „Мајка Ружа од Маврово“, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 14-15.

Топаловски, Илија. „Баба Мара зборуе“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 19.

Трактористката Олга Христовска стана бригадир, год. 5, бр. 40-41 (февруари-март 1948), стр. 11.

Учеството на нашите жени во изградбата на земјата, год. 3, бр. 17-18 (март-април 1946), стр. 1-2.

Хаџи Василев, Киро. „За организована и планска борба против неписменоста“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 6.

Час за жената – Нова форма на работа во организацијата на АФЖ, год. 6, бр. 65 (април 1950), стр. 12-13.

Извори:

Декларацијата на АСНОМ за основните права на граѓанинот на демократска Македонија од 2 август 1944 година.

Службен лист на Демократска Федеративна Југославија, 11 август 1945.

Литература:

Boškovska, Nada. 2017. *Yugoslavia and Macedonia before Tito. Between repression and integration.* London; New York: I. B. Tauris.

Despot, Blaženka. 1987. *Žensko pitanje i socijalističko samoupravljanje*. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost.

Jambrešić Kirin, Renata. 2009. „Rodni aspekti socijalističke politike pamćenja Drugoga svjetskog rata". U *Kultura sjećanja: 1945*, ur. Sulejman Bosto i Tihomir Cipek, 59-82. Zagreb: Disput.

Jovanović, Vladan. 2002. *Jugoslovenska drzava i Juzna Srbija 1918 – 1929. Makedonija, Sandzak, Kosovo i Metohija u Kraljevini SHS*. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije.

Ler-Sofronić, Nada. 1986. *Neofeminizam i socijalistička alternativa*, Beograd: Radnička štampa.

Okić, Tijana. 2016. "Od revolucionarnog do proizvodnog subjekta: alternativna historija AFŽ-a". U *Izgubljena revolucija: AFŽ između mita i zaborava*, ur. Andreja Dugandžić i Tijana Okić, 147-187. Sarajevo: Udruženje za kulturu i umjetnost Crvena.

Sokolov, Lazar. 1962. *Promene u strukturi i stanovnistva na teritoriji NR Makedonije 1921-1953 godine kao odraz ekonomskog razvoja*. Skopje: Ekonomski institut na Narodna Republika Makedonija.

Stojaković, Gordana. 2012. *Rodna perspektiva u novinama Antifašističkog fronta žena: 1945 – 1953*. Novi Sad: Zavod za ravnopravnost polova.

Весковиќ-Вангели Вера и Марија Јовановиќ. 1976. *Зборник на документи за учеството на жените од Македонија во народноослободителната војна и револуцијата: 1941-1945*. Скопје: Институт за национална историја.

Гошева, Вера. 2008. „Први статистички податоци за бројот на вработените жени во Вардарскиот дел на Македонија". Во *Транзициите во историјата и културата*, 167-170. Скопје: Институт за национална историографија.

Илиевски, Борче. 2017. *Демографските карактеристики на Вардарска Македонија меѓу двете светски војни (анализа на југословенските пописи од 1921 и 1931 година)*. Скопје: Филозофски факултет.

Навај, Франциска. 2018. „Советскиот модел". Во *Историјата на жените на западот: кон културниот идентитет на дваесеттиот век*, ур. Франсоаз Тебо, 240-270. Скопје: Филозофски факултет, Институт за родови студии.

Хаџиевска, Ивана. 2021. „Човечката состојба на индустриските работници во Вардарска Македонија“. Магистерска теза. Филозофски факултет во Скопје.

Хаџиевска, Ивана. 2021а. „Печатот и политичката дејственост на жените во македонското минато: теми и примери од учеството на жените во сферата на јавното и политичкото во 20 век“. Во: *Архиви на невидливите: Жените во Вардарска Македонија помеѓу двете светски војни*, ур. Ивана Хаџиевска и Јана Коцевска, 57-85. Скопје: Центар за истражување на национализмот и културата.

Хаџиевска, Ивана. 2021б. „Жените во историографијата на проф. д-р Вера Весковиќ-Вангели: тематска библиографија“. Во *Револуција* 4: 24-27.

СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ (ЈАНА КОЦЕВСКА)

Извори од списанието „Македонка“:

Аџи Митрова, Нада. „Народното здравје во Петгодишниот план“, год. 5, бр. 39 (јануари 1948), стр. 7-8.

Б.Д. „Во дневниот детски дом на првиот реон во Скопје“, год. 3, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 6.

Богданова, Нада. „Донесен е Уставот на Народна Република Македонија“, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 4.

Богданова, Нада. „Положбата на жените во стара Југославија“, год. 5, бр. 51 (1949), стр. 6.

Важноста на хигиенските нужници за намалување на заразните болести, год. 7, бр. 76 (март 1951), стр. 16.

Вакцината Бе-Се-Же е заштитно средство против туберкулозата, год. 5, бр. 46-47 (август-септември 1948), стр 22.

Волчева, Д-р. „Од медицината: Од што се појавуваат жлезди на вратот кај децата (одговор на прашањето на една нашата читателка)“, год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр. 21-22.

Галева, Р .„Фискултурата и нашата жена“. год. 3, бр. 26 (декември 1946), стр. 5.

Говорот на Маршал Тито на Третиот Конгрес на Антифашистичкиот фронт на жените, год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр 9.

Д-р Волчева. „Од медицината: Од што се појавуваат жлезди на вратот кај децата (одговор на прашањето на една нашата читателка)“, год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр. 21-22.

Д-р Грозда Симитчиева. „За здравјето на родилките и новородените“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 26.

Д-р Мандиловиќ. „Популарна медицина: Пегав тифус – Пегавец“, год. 2, бр. 7 (мај 1945), стр. 13.

Д-р Марјановиќ-Убавиќ, „Значение и цел на родилниот дом и советувалиштето за жени“, год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 19.

Д-р Мирјам Попадиќ. „Зошто умираат нашите деца?“, год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 21-22.

Д-р Попадиќ. „Зашто се појавуваат летните детски проливи?“, год. 5, бр. 45 (јули 1948), стр. 15-16.

Д-р Т. Христов. „Популарна медицина: Пегавиот тифус/Шарлах и дифтерија“, год. 3, бр. 25 (ноември 1946), стр. 14.

Д-р Кисличенко. „Медицина: Кожата – заштитник на нашиот организам“, год. 5, бр. 43 (мај 1948), стр. 14.

Да ги знаеме своите права - УРЕДБА - За изменувањата и дополнувањата на уредбата за заштита на трудните жени и мајките-доилки во работен (службенички) однос, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 15.

Драгутинова, А. „Неделата на мајките и децата“, год. 3, бр. 24 (октомври 1946), стр. 7.

Ѓорѓовски, Р. „Донесена е уредба за основање на детски јасли и детски градини“, год. 5, бр. 48 (октомври 1948), стр. 10.

Железнова, М. „Судбината на семејството Булатови“, год. 5, бр. 43 (мај 1948), стр. 13.

За нашите домакинки – Како да си ја приготвиме зимницата, год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 18.

Зиска во инспекција за одржување на хигиената, год. бр. 78 (мај 1951), стр. 11.

Иванова, Ленче. „Нашите ранети и болни војници“, год 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 18.

Карабеговиќ’-Осмиќ’. „Од медицината: Труењето на крвта може да се отстрани“, год. 6, бр. 63 (февруари 1950), стр. 15.

Кацаволу, Н. „Тие се радостни, среќни...“, год. 6, бр. 67 (јуни 1950), стр. 5-7.

Мајки! Обезбедете му поарна иднина на вашето дете!, год. 5, бр. 59 (октомври 1949), s. p.

Македонка, год. 5, бр. 59 (октомври 1949), *s. p.*

Македонка, год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр. 9.

Македонка, год. 7, бр. 78 (мај 1951), стр. 6.

Медицински совети: Природно хранење на цицалчињата, год. 2, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 15.

Н. З. „Дали го држиме во чистоќа нашето дете“, год 4, бр. 32 (јуни 1947), стр. 14.

Нашата организација после третиор конгрес на АФЖ на Југославија, год. 7, бр. 74 (јануари 1951), стр. 4-5.

Нашите емисии преку Радио Скопје, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 8.

Нека им е срекјна на сите наши народи 1947 година! Говор на маршал Тито преку белградското радио спроти Нова година, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 1-3.

Од редакцијата, „До читателките на ‘Македонка’“, год. 8, бр. 83 (декември 1952), *s.p.*

Попадиќ, Мирјам. „Како да ги запазиме малите деца од болести“, год. 3, бр. 26 (декември 1946), стр. 14.

Попадич, Мирјам. „Две нови установи за заштита на децата во Скопје“, год. 4, бр. 28 (февруари 1947), стр. 16.

Прашања и одговори, год. 4, бр. 32 (јуни 1947), стр. 15.

Првиот конгрес на Антифашистичкиот фронт на жените од Југославија - „Работата и задачите на жените на социјалната изградња“, год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 5.

Резултати од неделата на чистотата, год. 5, бр. 46-47, (август-септември 1948), стр. 14.

Со новата уредба на сојузната влада им се овозможува на вработените жени правилно одгледување на децата, год. 5, бр. 55 (1949), стр. 3.

Со новиот Закон за социјално осигурување работничката класа во Југославија има поголеми права отколку работниците во коминформбировските земји, год. 4, бр. 64 (март 1950), стр. 10.

Совети за готвење и зимница, год. 3, бр. 23 (септември 1946), стр. 20.

Христов, Александар. „Заштита на мајката и детето во нашето социјалистичко законодавство“. Македонка, год. 6, бр. 65 (април 1950), стр. 8-9.

Хроника, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 24.

Црвен крс на Федеративна Југославија, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 22.

Чаловска, Лилјана. „Планското стопанство и нашите задачи“, год. 4, бр. 28 (февруари 1947), стр. 2.

Час за жената – Нова форма на работа во организацијата на АФЖ, год. 6, бр. 65 (април 1950), стр. 12-13.

Извори:

Службен весник на ФНРЈ, год. 4, бр. 81 (22 септември 1948)

Устав на Народна Република Македонија. 1946.

Литература:

Bonfiglioli, Chiara. 2012. *Becoming citizens: the politics of women's emancipation in socialist Yugoslavia*. [Достапно онлајн: http://www.citsee.eu, последно пристапено на 28.09.2022]

Veskovic Vangeli, Vera. 2006. „Kostadina Bojadjieva Nastevska-Rusinska"; „Veselinka Malinska"; „Haim Esteya Ovadya"; „Rosa Plaveva", „Koco Racin". In *A Biographical Dictonary of Women's Movements and Feminisms in Central, Eastern, and South Eastern Europe, 19th and 20th centuries*, edited by Francisca de Haan, Krassimira Daskalova and Anna Loutfi (stranicite) Budapest, New York: Central European University Press.

Ghodsee, Kristen R. 2018. *Why Women Have Better Sex Under Socialism – And Other Arguments for Economic Independence*. London: Vintage.

Hays, Sharon. 1996. *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven and London: Yale University Press.

Hvala, Tea (ed.). 2021. *A Path of Their Own: 25 Excursions into Women's History*. Ljubljana: Association for the Promotion of Women in Culture – City of Women.

Lee, Ellie. November 2014. Presentation for "Kick Off" 'Parental Cultures and risk management in plural Norway', Bergen: Uni Research Rokkansenteret.

Kar, Snehendu B. 2018. *Empowerment of Women for Promoting Global Health and Quality of Life*. New York: Oxford University Press.

Okić, Tijana. 2016. "Od revolucionarnog do proizvodnog subjekta: alternativna historija AFŽ-a". U *Izgubljena revolucija: AFŽ između mita i zaborava*, ur. Andreja Dugandžić i Tijana Okić, 147-187. Sarajevo: Udruženje za kulturu i umjetnost Crvena.

Rich, Adrienne. 1986. *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*. New York: Norton&Company.

Stojanović, Gordana. 2013. *Rodna perspektiva u novinama antifašističkog fronta žena (1945-1953)*. Novi Sad: Zavod za ravnopravnost polova.

Tomšić, Vida. 1981. *Žena u razvoju socijalističkesamoupravne Jugoslavije. Novinsko-izdavačka radna organizacija Jugoslovenska stvarnost*. Beograd: OOUR Jugoslovenski pregled.

Бошковска, Нада. 2019. *Вардарска Македонија 1918-1941*. Скопје: Арс студио.

Мијатов, Никола. 2019. *Спорт у служби социјализма: југословенско искуство 1945– 1953*. Докторска дисертација. Универзитет у Београд - Филозофски факултет.

Мишковска Кајевска, Ана. 2020. „Како се делевме во време на КОВИД-19?“. Во: *Ние насироти другиите: симболички иоделби во Северна Македонија*, ур. Јован Близнаковски и Петар Тодоров, 165-190. Скопје: Центар за истражување на национализмот и културата.

Стерјовски. Александар. 2016. *Јавното здравство и иревентивната здравствена заштита во Битола*. Битола: Хераклиномерц.

Хаџиевска, Ивана. 2021. „Печатот и политичката дејственост на жените во македонското минато: теми и примери од учеството на жените во сферата на јавното и политичкото во 20 век“. Во: *Архиви на невидливите: Жените во Вардарска Македонија иомеѓу двете светски војни*, ур. Ивана Хаџиевска и Јана Коцевска, 57-85. Скопје: Центар за истражување на национализмот и културата.

ОБРАЗОВНИ ПРОЦЕСИ (ДАРКО ЛЕИТНЕР-СТОЈАНОВ)

Извори од списанието „Македонка“:

Активно да учествуеме во избирањето на новите раководства на АФЖ, год. 5, бр. 42 (април 1948), стр. 1.

Анастасова, Султана. „За поголема просвета на нашата селанка“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 8.

Анчева, М. „Во борба против создавање на нови неписмени!“, год. 5, бр. 46-47 (август-септември 1948), стр. 5.

Ацева, Вера. „Нашата жена ке стори се да 1947 година биди година, на поголеми постижениа во изградбата на нашата земја“, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 6.

Ачкоска, Нада. „За помокј на селските библиотеки“, год. 3, бр. 17-18 (март-април 1946), стр. 8.

Ачкоска, Нада. „Новата училишна година во слободна Македонија“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 21.

Ачкоска, Нада. „Првата училишна година во слободна Македонија сврши“, год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 17-18.

Ачкоска, Нада. „За премахнуење на неписменоста кај жените“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 14.

Вељковиќ, Д. „Улогата на АФЖ во воспитувањето на подмладокот“, год. 6, бр. 65 (април 1950), стр. 1-2.

Вистинска равноправност – значи иреди се иремавнуење на неиисмеността, год. 3, бр. 26 (декември 1946), стр. 1.

Гавриш, Ксенија. „'Бев неука жена, но се трудев и сега сум писмена. Ке учам и понатаму, а и на другите ке им помогнам', вели Борика Манаскова од Штип", год. 4, бр. 28 (февруари 1947), стр. 5-6.

Галева, Рада. „Да се приготвиме за новата кампања против неписменоста", год. 3, бр. 23 (септември 1946), стр. 7.

Галикович, Мира. „Во борба против неписменоста", год. 2, бр. 14 (декември 1945), стр. 16.

Главна Конференција на Антифашискиот Фронт на Жените од Македонија, год. 2, бр. 2 (декември 1944), стр. 9-13.

Говорот на маршал Тито за петогодишниот план, год. 4, бр. 30-31 (април-мај 1947), стр. 1-5.

Давидова. „Организациите на АФЖ формират бригади, кои што к'е помогнат за сузбивање на неписменоста", год. 4, бр. 36-37 (октомври-ноември 1947), стр. 6.

Демниева, Блага. „Пред осмомартовското натпреварување", год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 7.

Дуганова, Васка. „Се ближи II-от Конгрес на Антифашиската младина на Македонија", год. 1, бр. 1 (октомври 1944), стр. 22.

Изгласан е законот за петгодишниот план за развиток на Н. Р. Македонија: Говорот на другарот Лазо Колишевски, год. 4, бр. 33-34 (јули-август 1947), стр. 1-3.

Илиева, М. „Од еден родителски состанок", год. 5, бр. 44 (јуни 1948), стр. 13-14.

Кондарко, Благој. „Досегашните седмолетки ги заменија осмолетките", год. 6, бр. 73 (декември 1950), стр. 6-7.

Конески, Блажо. „Првите славјански просветители", год. 2, бр. 7 (мај 1945), стр. 4.

Лахтова, Ката. „Пред изборите за народното собрание и на Народна република Македонија", год. 6, бр. 72 (ноември 1950), стр. 18-19.

Малинска, Веселинка. „Нашиот пат", год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 1-3.

Миљовска, Деса. „III-иот конгрес на Народната младина на Македонија: Работен договор на нашата младина", год. 4, бр. 33-34 (јули-август 1947), стр. 9.

Михаиловиќ, З. „Писмен работник – добар работник", год. 7, бр. 63 (февруари 1950), стр. 8.

Мојсова, Љ. „Досегашните пропусти на организацијата на АФЖ во аналфабетската кампања", год. 5, бр. 39 (јануари 1948), стр. 2.

Нашите задачи, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 1-2.

Неделата на борба против неписменоста, год. 3, бр. 24 (октомври 1946), стр. 4.

Неколку слики од активноста на нашите жени, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), 16-17.

Николова, Вера. „Да им овозможиме на сите деца редовно да одат во школо“, год. 3, бр. 25 (ноември 1946), стр. 5.

Николова, Вера. „Како да ја спроведеме просветната работа на селото през летото“, год. 3, бр. 21-22 (1946), стр. 16.

Николова, Вера. „Организацијата на АФЖ во просветувањето на жените“, год. 6, бр. 67 (јуни 1950), стр. 6-7.

Од семинарот со раководителките на пропагандно-културно-просветните секции, год. 5, бр. 48 (1948), стр. 10.

Органциева, Цвета. „Матуранти запишувајте се на Филозофскиот факултет“, год. 6, бр. 68 (јули 1950), стр. 9, 12.

Пленарен состанок на Главниот одбор на АФЖ на Македонија, год. 6, бр. 51 (1949), стр. 1-3.

Подготвување на децата во семејството за стапување во училиште, год. 6, бр. 59 (1949), стр. 15-16.

Предизборната активност на А.Ф.Ж., год. 3, бр. 23 (септември 1946), стр. 4.

Пред новите избори за месни Народни одбори: Заслужни одборнички во народната власт, год. 6, бр. 53-54 (1949), стр. 6.

Пред отпочнувањето на „Неделата за борба против неписменоста“, год. 6, бр. 59 (1949), стр. 7.

Прогласна Главниот одбор на АФЖ на Македонија по повод изборите за народни одбори, год. 4, бр. 29 (март 1947), стр. 1.

Рајич, Борка. „Средни стручни училишта и курсеви и участието на жените во нив“, год. 4, бр. 35 (септември 1947), стр. 7.

Раководителка на курсот за жените Муслиманки, год. 4, бр. 30-31 (април-мај 1947), стр. 16.

Савељић, Л. „Првиот конгрес на Антифашискиот фронт на жените од Југославија“, год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 1-6.

Сакам и јас да знајам да пишуам, год. 4, бр. 27 (јануари 1947), стр. 10.

Теохарева, Невена. „Шиптарките се активизират“, год. 6, бр. 52 (1949), стр. 11.

Хаџи Василев, Киро. „Ликвидација на неписменоста – една од најважните задачи во Петгодишниот план: Во школската 1947/48 год. во Македонија треба да се описменат 80.000 лугје и жени“, год. 4, бр. 35 (септември 1947), стр. 3-4.

Хаџи Василев, Киро, „За организована и планска борба против неписменоста“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1946), стр. 6.

Цветкова, Славка. „Поголемата изградба која не чека нас во 1948 година, бара се нови и нови кадрови“, год. 5, бр. 39 (јануари 1948), стр. 8.

Цветкова, Славка. „Тие се први ученички во средно-техничкото училиште“, год. 3, бр. 20 (јуни 1946), стр. 7.

Чаловска, Лиљана. „Планското стопанство и нашите задачи“, год. 4, бр. 28 (февруари 1947), стр. 1-2.

Чаловска, Лиљана. „За правилна политичка работа: Наша прва задача во изборната борба“, год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 8-9.

Шукри, Кефсер. „Македонската муслиманка се разбудуе“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 20.

8 март 1945 година во Македонија, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 8-10.*, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 7.

Литература:

Вера Весковиќ-Вангели и Марија Јовановиќ. 1976. *Зборник на документи за учеството на жените од Македонија во народноослободителната војна и револуцијата 1941-1945*. Скопје: ИНИ-КОАЖ.

Kovačević, Dušanka. 1963. *Žena – proizvođač i upravljač*. Sarajevo: NIP Zadrugar.

Петровић Тодосијевић, Сања З. 2016. *Социјализам у школској клупи. Реформа основношколског система у Србији 1944-1959* (докторска дисертација). Београд: Факултет за медије и комуникације/Универзитет Сингидунум.

Stojaković, Gordana. 2012. *Rodna perspektiva u novinama Antifašističkog Fronta Žena (1945-1953)*, Novi Sad: Zavod za ravnopravnost polova.

Stojaković, Gordana. 2019. „Vida Tomšič – Zašto je ukinut Antifašistički front žena Jugoslavije“. U *Jugoslavija: Zašto i kako?*, ur. I. Erdei, B. Dimitrijević i T. Toroman, 149-174. Beograd: Muzej Jugoslavije.

КНИЖЕВНИ АСПЕКТИ (МАЊА ВЕЛИЧКОВСКА)

Извори од списанието „Македонка“:

Абациев, Ѓорѓи. „Сребра Комитката“, год. 7, бр. 81-83 (август-септември 1951), стр. 1.

Анѓа, год. 6, бр. 64 (март 1950), стр. 15.

Благоески, Б. „Патот в партизани“, год. 7, бр. 79 (јуни 1951), стр. 6.

Бошковски, Јован. „Блокада“, год. 4, бр. 30-31 (април-мај 1947), стр. 20.

Богданова, Нада. „Буковата шума ни прикажуе...“, год. 2, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 12-13.

Вовчек, Марко. „Горпина“, год. 4, бр. 36-37 (1947), стр. 15.

Дикенс, Чарлс. „Домби и син“, год. 6, бр. 70-71 (септември-октомври 1950), стр. 16.

Жицина, Милка. „Кајин Пат: извадок од романот *Кајин Пат*“, год. 7, бр. 79 (јуни 1951), стр. 12.

Јаневски, Славко. „Цинови и снегулка: фрагмент од поемата *Егејска барутна бајка*“, год. 6, бр. 64 (март 1950), стр. 14.

Ј. В. „Муслиманската жена се бори за ослободуењето од мракот“, год. 4, бр. 33-34 (јули-август 1947), стр. 6.

Марковски, Венко. „Вера Циривири – Трена“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 10.

Марковски, Венко. „Мајка Угра: спев *Партизани (1 дел)*“, год. 1, бр. 1 (декември 1944), стр. 23.

Малески, Владо. „Младоста на Фросина“, год. 7, бр. 76 (март 1951), стр. 10.

Мопасан, Ги де. „Мајка Дивљана“, год. 7, бр. 80 (јули 1951), стр. 13.

Н. „Драго“, год. 5, бр. 45 (јули 1948), стр. 13.

Неделковски, Коле. „Ропство“, год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 12.

Неделковски, Коле. „На кинисуење“, год. 2, бр. 8-9 (јуни-јули 1945), стр. 12.

Николаевич Толстој, Алексеј. „Агрипина: Извадок од романот *Леб*“, год. 3, бр. 25 (ноември 1946), стр. 13.

Николаевич Толстој, Алексеј. „Нина“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1945), стр. 21.

Николески, Ванчо. „Фереџе пусто фереџе“, год. 5, бр. 39 (јануари 1948), стр. 9.

Поповиќ, Јован. „Партизанката Нада: Извадок од расказот *Нада и Загорка*“, год. 5, бр. 49-50 (1948) стр. 14.

Прва жртва, год. 7, бр. 76 (март 1951), стр. 5.

Преродба, год. 7, бр. 75 (февруари 1951), стр. 4.

Савелиќ, Љиљана. „За живот светел красен и чис...“, год. 1, бр. 1 (ноември 1944), стр. 4.

Спомен на Ганимет, год. 7, бр. 76 (март 1951), стр. 7.

Теохарова, Невена. „Спогодба“, год 6, бр. 63 (февруари 1950), стр. 12.

Теохарова, Невена. „Проклетство“, год. 6, бр. 70-71 (септември-октомври 1950), стр. 10.

Точко, Иван. „Дебармаалката“, год. 5, бр. 59, 1949, стр. 14.

Ќопиќ, Бранко. „Суровото срце“, год. 4, бр. 32 (јуни 1947), стр. 13.

Ќосиќ, Добрица. „Далеку е слонцето“, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 16.

Цуњ, Суз. „Бегалка“, год. 5, бр. 42 (април 1948), стр. 10.

Шопов, Ацо. „На Кара – Даг – На Викторија Поп-Јорданова – Цена“, год. 2, бр. 7 (мај 1945), стр. 12.

Литература:

Bonfiglioli, Chiara. 2016. *Biografije aktivistkinja AFŽ-a: Intersekcionalna analiza ženskog djelovanja: Izgubljena revolucija: AFŽ između mita i zaborava.* Sarajevo: Dobra knjiga.

Faucault, Michel, 1984. *Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias (1967)*. Architecture/Mouvement/Continuité.

Bukia-Peters, Natalia. 2020. *Marko Vovchok: The Voice of the Ukrainian Peasant Woman* [MA Thesis]. Leiden: Leiden University.

Слапшак, Светлана. 2003. *Жена зад превез: Женски икони на XX век* (прев. Искра Гешоска). Скопје: Темплум, 2003.

ПОГОВОР (ЈЕЛЕНА МИЛИНКОВИЌ)

Литература:

Бараћ, Станислава. 2015. *Феминистичка (контра)јавност: жанр женског портрета у српској периодици (1920-1941)*. Београд: Институт за књижевност и уметност.

Green, Barbara. 2009. „The Feminist Periodical Press: Women, Periodical Studies and Modernity“. *Literary Compass.* 6, 1: 191-205.

Green, Barbara. 2017. *Feminist Periodical and Daily Life. Women and Modernity in British Culture.* Palgrave Macmillan.

Коларић, Ана. 2017. *Род, модерност и еманципација. Уредничке политике у часописима Жена (1911-1914) и The Freewoman (1911-1912)*. Београд: Фабрика књига.

Костић, Лариса и Емилија Малић. 2021. *Жена данас (1936-1940): библиографија.* Београд: Институт за књижевност и уметност.

Милинковић, Јелена. 2019. „Полетарац у контексту феминистичке штампе“. У: *Часописи за децу: југословенско наслеђе (1918-1991)*, ур. Станислава Бараћ и Тијана Тропин, 323-346. Београд: Институт за књижевност и уметност.

Милинковић, Јелена. 2022. *Женска књижевност и периодика. Мисао (1919-1937) у контексту феминофилних часописа.* Београд: Институт за књижевност и уметност (во печат).

Користени визуелни материјали[1]

стр. 1 Насловна страница на *Македонка* год. 3, бр. 17-18 (март-април 1946)

стр. 7 ПРЕДГОВОР, насловна страница на *Македонка* год. 2, бр. 10-11 (август-септември 1945) - фотографски колаж од акции на АФЖ

стр. 23 ВОВЕД, насловна страница на *Македонка* год. 1, бр. 2 (декември 1944) - илустрација на Јаневски

стр. 59 ПОЛИТИЧКА ИСТОРИЈА, насловна страница *Македонка* год. 3, бр. 21-22 (јули-август 1946) - фотографија од Првиот конгрес на АФЖ Македонија

стр: 83 „Мајка партизанка се враќа во град“, *Македонка*, год. 2, бр. 3-4 (1945), стр. 6.

стр. 88 „Трактористка Милица Христова“, *Македонка*, год. 3, бр. 18 (мај 1946), стр. 6.

стр. 105 СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ, насловна страница на *Македонка,* год. 7, бр. 79 (јуни 1951)

стр. 119 „Ние ја зацврснуеме нашата равноправност во обновата и изградбата на нашата татковина“, год. 3, бр. 17-18 (март-април 1946), стр. 15

стр. 123 „Фискултурата и нашата жена“, год. 3, бр. 26 (декември 1946), стр. 5

стр. 128 „Во дневниот детски дом на првиот реон во Скопје“, год. 3, бр. 3-4 (јануари-февруари 1945), стр. 6;

стр. 132 „Вакцинирајте ги децата против туберкулоза со Б.С.Ж вакцина“, год. 5, бр. 52 (февруари 1949), задна корица;

стр. 145 „Тие се радостни, срек'ни“, год 6, бр, 67 (јуни 1950), стр. 5

стр. 149 ОБРАЗОВНИ ПРОЦЕСИ, насловна страница на *Македонка* год. 6, бр. 69 (август 1950)

стр. 156 „Почнува новата школска година“, год. 8, бр. 81-82 (август-септември 1951), стр. 14.

---

1 Сите визуелни материјали што се користени во овој зборник, а се преземени од списанието „Македонка“, се користени со Одобрение за умножување на граѓа од општиот фонд при потреба од јавно прикажување и објавување на Народната библиотека на Република Србија во Белград: „Македонка - Орган на АФЖ Македонија“ (сигнатура: НБС п 775).

стр. 162 „Милка Гаџоска, курсистка на аналфабетскиот курс во Дебар мало – Скопје“, год. 4, бр. 38 (декември 1947), насловна страница.

стр. 166 „Раководам со учењето на децата“, год. 7, бр. 63 (февруари 1950), стр. 16.

стр. 173 „Една до вчера неписмена пишуе...“, год. 3, бр. 15-16 (јануари-февруари 1945), стр. 7.

стр. 185 КНИЖЕВНИ АСПЕКТИ, насловна страница на *Македонка* год. 7, бр. 77 (април 1951)

стр. 197 „Мајка Дивљана“, год. 7, бр. 80 (јули 1951), стр. 13.

стр. 202 „Дебармаалката“, год. 5, бр. 59, 1949, стр. 14-15.

стр. 206 „Нина“, год. 2, бр. 5-6 (март-април 1954), стр. 21.

стр. 207 „Далеку е слонцето“, год. 8, бр. 83 (декември 1952), стр. 17.

стр. 209 „Агрипина“, год. 5, бр. 25 (ноември 1946), стр. 13.

стр. 218 „Спогодба“, год. 6, бр. 63 (февруари 1950), стр. 12.

стр. 223 УМЕТНИЧКО ИСТРАЖУВАЊЕ, насловна страница на Македонка год. 1, бр. 1 (ноември 1944) - илустрација на Василие Поповиќ - Цицо

стр. 259 ПОГОВОР, насловна страница на *Македонка* год. 5, бр. 45 (јули 1948)

стр. 273 ПРИЛОЗИ, насловна страница на *Македонка* год. 5, бр. 42 (април 1948)

стр: 283 „Нашите одликовани другарки“, бр. 10-11 (август-септември 1945), стр. 15. (Портрет фотографија, Веселинка Малинска.)

стр. 286 Портрет фотографија од Вера Николова. Преземена од: Николова, Вера. „Улогата и проблемите на списанието ’Македонка‘ 1946-1951“, *Просвет̄ена жена*, год. 20, бр. 11 (1964), стр. 3.

стр. 289 Портрет фотографија на Лилјана Манева Савелиќ, од семејната архива на Борко Зафировски.

стр. 295 КОРИСТЕНИ ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА, насловна страница на *Македонка* год. 6, бр. 73 (декември 1950)

стр. 317 БИОГРАФИИ НА АВТОР(К)ИТЕ, насловна страница на *Македонка* год. 4, бр. 36-37 (октомври-ноември 1947) - на фотографијата се „група колхознички - депутатки от Туркменската С.С.Р.“

БИОГРАФИИ НА АВТОР(К)ИТЕ

ПОШТАРИНА ПЛАТЕНА ВО ГОТОВО

36-37
ОКТОВРИ
НОЕМВРИ



Македонка

Ивана Пантелиќ е научна соработничка во Институтот за современа историја во Белград. Дипломирала историја, магистрирала од областа на социјалната антропологија, а докторската титула ја стекнала во областа на историјата, на Филозофскиот факултет во Белград. Нејзино истражувачко поле е социјалната историја, со посебен фокус на социјалната еманципација на жените учеснички во партизанскиот отпор во Југославија по Втората светска војна. Авторка е на истражување за јавната репрезентација на Јованка Броз. Коавторка е на книга за дневничките записи на учеснички во Втората светска војна, како и книга посветена на дваесет жени значајни во историјата на Србија во 20 век.

Ивана Хаџиевска е историчарка и независна истражувачка. Се стекнала со научна титула магистер на историски науки на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (УКИМ). Добитничка е на наградата „26 јули“ од Фондацијата „Франк Харкорт Манинг“ од Велика Британија, која се доделува за студент на генерацијата (2018) и на Признанието за високи достигнувања во образованието (2019), кое го доделува Ректоратот на УКИМ. Нејзиниот истражувачки интерес е специјализиран во полињата социјална историја, историја на жените и политики на меморијата.

Јана Коцевска дипломирала на Институтот за етнологија и антропологија во Скопје. Работи во Здружението за промоција на женската активност „Тиииит! Инк“ и е една од основачките на феминистичкиот фестивал „Прво па женско“. Исто така, таа е една од основачите на ЦИНИК – Центарот за истражување на национализмот и културата. Соработничка е на скопскиот Викенд на гордоста и на КРИК – Фестивалот за критичка култура во Скопје, во организација на „Контрапункт“. Теми од интерес во нејзината работа се родовата еднаквост, културните политики и човековите права.

Дарко Леитнер-Стојанов е историчар во Институтот за национална историја во Скопје и проектен соработник на Австриската академија на науките во Виена. Со магистерска (2006) и докторска (2013) диплома се стекнал на Практичната школа на високото образование во Париз. Се занимава со проучување на доцноантичката историја и големите миграции, од една страна, и со анализа на учебниците по историја и на историските политички митови, од друга страна.

Мања Величковска (1995) е компаратистка и независна истражувачка. Дипломирана е на Катедрата за општа и компаративна книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при УКИМ во Скопје, а магистрира во областа на естетиката на Институтот за филозофија при УКИМ. Работи во Коалиција МАРГИНИ како програмска асистентка и истражувачка. Волонтирала во издавачката дејност и соработувала во реализацијата на неколку домашни културни фестивали. Од 2018 година е членка на регионалната група на критичарки „Pobunjene čitateljke“ и е активна членка на ЈАДРО – Асоцијацијата на независната културна сцена.

Христина Иваноска (1974), преку својата уметничко-истражувачка практика, се фокусира на прашањата за потиснување, контрола и конструирање на колективната меморија во однос на стратегиите и политиката на отпор на жените. Таа создава објекти, текстови, цртежи, видеа, перформанси и инсталации, честопати работејќи интердисциплинарно, и критички го истражува искуството на денешните социјални и политички системи и нивната врска со теоријата и историјата. Таа им дава важност на рачната работа, како што се везот, ткаењето, грнчарството и пачворк-техниката или мозаик од парчиња платно, како медиуми на политичка и социјална вредност преку кои е изразена индивидуална борба и ограничувањата. Нејзините дела биле изложени во многубројни значајни институции и независни простори во земјава и во странство. Во моментов, Иваноска е докторски кандидат на Програмата за истражување во уметничката практика при Академијата за ликовна уметност во Виена.

Јелена Милинковиќ е научен соработник во Институтот за литература и уметност, Белград (Одделение за периодични списанија во историјата на српската литература и култура). Таа го води проектот „Женско движење 2020“ (www.zenskipokret.org). Авторка е на книгата *Женска литература и периодика*: Мисао (Мисла) (1919-1937) во контекст на феминофилните списанија (2022) и коавторка е на книгата (на српски) *Дваесет жени што го одбележаа 20 век во Србија* (2013) и коуредница на следните збирки (на српски): *Нова реалност од нејзината соба: литературното дело на Милица Јанковиќ* (2015), *Дали ја читате Јелена Димитријевиќ?*“ (2018) и *Женско движење (1920-1938)*: зборник на трудови“ (2021).